

Література

1. **Касиррер Э.** Опыт о человеке: введение в философию человеческой культуры / Э. Касиррер // Проблемы человека в западной философии. – М.: Прогресс, 1988. – С. 28 – 29.
2. **Колесникова Л. Л.** Лексико-семантична структура універсального символу вода (на матеріалі поетичної мови кінця ХХ століття) / Л. Л. Колесникова // Український смисл : наук. зб. / за ред. проф. І. С. Попової. – Д.: ТОВ „Роял Принт”, 2015. – С. 176 – 187.
3. **Низовий І. Д.** Це мій вертеп... Лірика відчаю і надії / І. Д. Низовий. – Луганськ: Луган. обл. орг. Спільки письмен. України, 1996. – 75 с.
4. **Савич І.** Партитура тривоги: поезії / І. Савич. – Луганськ: Спілька журн. України, 1994. – 88 с.
5. **Світличний І.** На березі вічності: поезії / І. Світличний; ред.-упоряд. Л. П. Стрельник. – Луганськ: Спілька журн. України, 1994. – 80 с.
6. **Соціально-побутові** пісні / упоряд. і передм. О. М. Хмілевської. – К.: Дніпро, 1985. – 331 с.].

Л. І. Шутова

(ДЗ „Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка”)

ВЕРБАЛЬНІ МАРКЕРИ ЕМОТИВНОСТІ ПОЕЗІЇ ЗІНАЇДИ ВОРОТИНЦЕВОЇ

Одним із засобів, які допомагають реалізувати прагматичну основу тексту, є експресивність. Ще В. Гумбольдт зазначав, що текст має не просто передавати реципієнту інформацію, а й у першу чергу будити його психічний потенціал у вигляді уявних образів та різних емоційних переживань. Шарль Баллі визначав пріоритет афективного в мові, оскільки емоції – це суть кожної людини, вони передають особливості пізнання нею навколишнього світу.

Емотивність тексту будь-якої стилістичної належності – складне й багатоаспектне явище. Аналізом зв'язку емоцій та мови займається емотіологія, яка спирається на факти психології та лінгвістики. Емотивна функція художнього твору виявляється на багатьох рівнях – від фонологічного до структурного. Для цього кожна мова має набір власних засобів.

Мета статті – визначити вербальні способи відтворення емоційного стану ліричного героя у творах луганської поетеси Зінаїди Воротинцевої.

На думку В. Телії, емоції вербалізуються двома шляхами: номінацією емоційних станів як фактів та застосуванням експресем [1]. Для прямого називання емоцій та їхніх проявів З. Воротинцева використовує іменники та дієслова: „*І мої тривоги, сумніви, печалі Залишились десь у нічній пільмі. Горобці зраділі весело кричали, Ти, як ранок тихий, посміхавсь мені*” [3, с. 21]; „*Порятуй ти мене Від самотності й туги, Від чорного смутку Й тривожних зітхань, Запитай про життя Хоч вперше, хоч вдруге, Але серця мого Своім словом не рань*” [Там само, с. 19]; „*Я сміюсь, вишнева кров Не хова мою любов*” [Там само, с. 14]; „*сумую вечорами й тихо плачу*” [2, с. 39].

Поезія Зінаїди Воротинцевої позначена метафоричністю, що є традиційним для української лінгвопоетики. Через те авторка застосовує цей троп і для опису емоційного стану ліричного героя: „*Гадюкою у серці жаль ворухиться*” [Там само, с. 39]. Не оминає вона й фразеологізмів: „*Вбігала до хати Й обливала слізьми Материнське плече*” [3, с. 19], „*ти відкриваєш душу*” [2, с. 38].

Кожна емоція має складну природу, а тому її зазвичай передають не прямо, а опосередковано, часто – через образи душі та серця. У філософії та релігії ці субстанції є вмістилищами почуттів і пристрастей: „*Любов хай в серці розцвіта І зріє так, як колос в полі, Ну а коли в нім пустота – Така вже нам судилась доля*” [3, с. 13]; „*Тільки чомусь надія і рознач Серце рвуть на дві половинки. Думка сверлить мій мозок: „Ось бач, це прощальні наші хвилини*” [Там само, с. 23]; „*від розначу серце коле*” [2, с. 38], „*ятрить біль мою душу*” [Там само, с. 55].

Луганська поетеса, зображуючи певну емоцію чи внутрішній стан героїні, подає широкий контекст, у якому немає жодної лексеми на позначення конкретної емоції. Проте валентність слів створює таку внутрішню емоційність, що надає емоційний заряд усьому висловлюванню: „*Забомкали на церкві*

До утрішньої дзвони. Я хустку муарову Тихесенько взяла Й дорогою, що впала Під яблуневі крони, Я душу свою грішну На сповідь понесла” [3, с. 4]. Особливість сполучення слів із іншими полягає в тому, що під дією контексту вони дають більш глибоку картину психологічного стану героїні (душевний біль, спокуту). Отже, нейтральна лексика, яка не є емотивною в загальнономовному словнику, набуває емотивності саме в контексті.

Ознака творчого письма З. Воротинцевої – передавати емоції та відчуття описами тих процесів, що відбуваються в природі: *„В мені знов нуртують весняні соки, Вишневим цвітом у серце б’є, До тебе два кроки, Всього два маленьких кроки, І серце відкрите для тебе моє*” [2, с. 36].

Відомо, що емоції можуть об’єктивуватися у зовнішніх проявах. Опис поведінки, ходи, міміки, жестів – реальна демонстрація різних проявів психологічного стану: *„І раптово звернувся до мене: – Перший сніг на чорному тлі, Ось погляньте: трава зелена... Ви подобаєтесь мені. Я, здається, і не здивувалась, В поле глянула, що без меж, І ніяково засміялась. Тихо мовила: „Ви мені теж”* [3, с. 12]; *„куди, куди, куди ти поглядом печальним Проводиш лиш її Уже давним-давно?”* [2, с. 56].

Отже, індикаторами різних емоцій людини в художньому тексті можуть бути лексеми – прямі найменування психічних проявів, метафоричні сполучення, контекст, у якому лише специфіка поєднання слів дає картину емоційного стану людини (опис зовнішніх проявів емоцій).

Любов, добро, віра, слово – найвищі людські цінності. Вони – показники моральності людини. Емоції є мотиваційною основою мислення й демонструють авторські психологічні установки: *„Я самостверджуюсь у тому, що роблю, Дитячі душі на любов земну кодуючи, На віру і добро, бо я це так люблю, Їх в українському народі чуючи*” [Там само, с. 3]. У цьому плані цікавим видається подальше дослідження психологічної основи семантики емоцій поетичних текстів українських письменників.

Література

1. **Воротинцева З.** Вишня під вікном / Зінаїда Воротинцева. – Луганськ : Світлиця, 2007. – 59 с.
2. **Воротинцева З.** Волошка в полі / Зінаїда Воротинцева. – Луганськ : Світлиця, 2006. – 43 с.
3. **Телия В.** О различии рациональной и эмотивной (эмоциональной) оценки / В. Телия // Функциональная семантика: Оценка. Экспрессивность. Модальность. – М. : Наука, 1996. – С. 31 – 38.

Анастасія Юник

(ДЗ „Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка”)

КОНОТОВАНІ ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ В ЗБІРЦІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО „ГРА В ПАЦЬОРКИ”

Мовознавство початку ХХІ століття позначене якісними змінами в науковій методології вивчення мовних явищ. Активний розвиток мовознавчої науки породжує в ній нове поняття – конотація. Це поняття прийшло в мовознавство в ХVІІ столітті з логіки через граматику Пор-Рояля.

Наразі проблема конотації, набуваючи нової комунікативно-функційної орієнтації, залишається однією з актуальних у сучасній семасіології й прагматиці.

У вітчизняному мовознавстві наукові дослідження зосереджені на окремих аспектах цієї тематики: Н. Іванова, В. Воїнов, Л. Комарницька, Т. Космеда, В. Левицький, О. Семенець, Є. Отін та ін.

Мета роботи полягає в тому, щоб дослідити види конотації у творчості української письменниці Ірен Роздобудько, проаналізувати структурні елементи конотації: експресивний, емотивний і оцінний.

Термін „конотація” вперше отримує лінгвістичний статус у працях Л. Блумфільда. Він походить від латинського *con* – разом, основою якого є слово *notatio*, що означає „маю додаткове значення”. Дослідники по-різному тлумачать поняття конотації та для його позначення користуються також іншими термінами, як-от: „стилістичне забарвлення”, „стилістичне